

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**ITINERARI[I] || ITALIAE || RERVMQ. ROMANARVM || LIBRI
TRES ||**

Schottus, Franciscus

Antverpiae, 1600

Ancon.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70633)

mul cum Castro & Hadria : quo ferè tempore, inclusis Vmbriis, Italiæ limes ab Aesi ad Rubiconem vsque productus est. Marcum Liuum Salinatorem consulem cum exercitu aduersus Asdrubalem Italiæ ingruentem *seua* confedisse, & quingentos inde fermè passus hostem abfuisse constat, cum C. Nero collega maximis itineribus profectus è Lucanis cum expedito sex milium peditum, & mille equitum exercitu nocte veniret illi auxilio: Tunc iunctis viribus altero mox die fugam ultra Metaurum molientem Asdrubalem cum toto exercitu trucidarunt, vt antè diximus, & Titus Liuius pulcherrimè libri xxvii. sine narrat.

ANCON.

Est *Ancon* vt antiquitate, sic & opibus, pulchritudine, atque emporio, propter portus commoditatè, celeberrimo, famosa & insignis, ideoque Græcorum, Illyricorum, ac Pannonum, in toto totius Europæ gentium mercatura continua frequentatur. De eius origine consentiunt auctores vetusti ac fide digni Strabo, Plinius, atque Solinus, *Græcam urbem* esse, eamque Syracusios ob Dionysij Siculi tyrannidem profugos condidisse. Falluntur, qui *Dores eius conditores* arbitrantur fuisse, Iuuenalis Poëtæ vericulo decepti, quòd *Doricam* appellet *Ancona*, ludens in rhombum ingentem Demitiani Cæsaris, satyra quarta :

*Incidit Hadriaci spatium admirabile rhombi
Ante domum Veneris, quam Dorica sustinet
Ancon.*

Non animaduertentes venustè poëtam vna illa voce primam vrbs originem, atque simul vetustam ciuium linguam denotare, qua Syracusij

cusij conditores, vt & Siculi ferè omnes, antiquitus vsi sunt: quemadmodum Theocriti, Moschi, Epicharmi, Syracusanorum poëtarum non solum scripta testantur, sed & antiqui Sicularum nummi plurimi adhuc extantes Doricam eam fuisse. Colonia Romanorum quando facta fuerit, non planè liquet. Verisimile est, post Tarentinum bellum circa annum urbis **CDXXCV.** deuictis à P. Sempronio consule Picentibus, & Italiæ finibus ad Aesim amnem vsque prolati, *Anconem* in limitibus colonos fuisse deductos. Constat quidem ex Plinio Coloniam Sicularum primùm fuisse, qui libro **III.** cap. **XIII.** in Piceno Numanam à Siculis conditam scribit, & ab iisdem coloniam *Ancona*, appositam promontorio *Cumero* in ipso, flectentis se oræ cubito. Hinc *Ancon* Græca voce dicta fuit, quòd & urbs, & promontorium forma *exhibiti* se incuruent, & portus stationem tutam faciant. Agrum verò postea Anconitanum per Romanos limitibus Gracchanis per centurias in iugeribus assignatum colonis fuisse, variorum auctorum veterum liber *de limitibus* memoriae prodidit. Itaque sub Imperio Romanorum hanc urbem ob portus oportunitatem semper admodum floruisse, auctores multi demonstrant. Cuius quidem portus Traiani Aug. impensis magnificentissimè restaurati ingentes & præclaræ adhuc extant reliquiæ.

Spectabis itaque urbem ædificiis nitidam, & opulentam mercatura, & negotiantum inquilinorum frequentia copiosam. Quæ opposita promontorio *Cumero*, mari atque opportunissimo portu à Septentrione clauditur, portis, propugnaculis, atque muris vndique munitissima, summorum Pontificum industria. Portus quidem ille capacissimus cum natura, ac promontorij situ, tum opere atque arte veterum clausus

D 5

atque

atque adeo tutus est. ut inter primos atque pulcherrimos orbis terrarum adhuc celebretur: quamuis horum atque superiorum temporum supina negligentia, turpique auaritia quibusdam in locis oppleatur. Extant adhuc magna ex parte marmorea septa, quibus undique vestitus fuit. Item suis interstitiis columnæ, ad quas naues alligabantur; gradus ite peramplicius, per quos ad aquas descenditur, nec non onera ac merces extrahi è nauibus euehique in terram solent. Habuisse spaciosas porticus multis columnis innixas, cognoscimus ex nummis antiquis, in honorem Traiani excusis, in quibus portus eiusdem forma effigiata visitur, & qualis olim fuerit, cum Neptuni signo arundine coronati in undis ante fauces decumbentis iuxta delphinum cum nauis gubernaculo in dextra. Apparent catenæ duplices, quibus fauces occludebantur, & in ipso portu quinqueremis prætoria, celoces, triremes, phaseli, aliæque naues multæ. In eius medio inter porticus noscitur arcus ille sublimis, quadrigis & trophæis in fastigio onustus; à senatu populoque Romano in eius beneficij memoriam Traiano ibidem erectus, & adhuc temporis extans: qui licet quadrigis, trophæis, imaginibus, signis, litterisque æneis inauratis, omnibusque suis ornamentis sit spoliatus (quemadmodum ex vestigiis, in quibus ænea signa, literæ, parerga, aliæque sigilla marmoreo operi suis locis plumbo ferroque infixæ fuere, colligimus) non minus tamen, quasi nudæ Veneris simulachrum quoddam eximium spectantium oculos in admirationem rapit, atque detinet. Dum scilicet accuratè considerant eius molis artificium, pulchritudinem ac iustam symmetriam partium. Quandoquidem numeris omnibus absolutissimum corpus illud marmoreum paucis immanium lapidum
 COLIIS,

coriis, id est, ordinibus in altum æqua crassitudine euehitur: atque tam frontis, quam laterum vndique scenographiam perfectissimam venusta cum quadam eurythmia repræsentat. Idque in primis eximium videtur, architectique summam peritiam atque securitatem ostendat; quod arcus ipsius partes, & ornamentorum membra quæque; nimirum stylobatæ, atque spiræ columnarum; item capitulorum abaci, plinthe, echini, flores, ac teniæ; nec non fastigij & apsidū proiecturæ, fasciæ, coronæ, zophori, triglyphi, cymatia, simæ; sic & titulorum tabulæ, & quidquid est appendicum, quibus arcus honorarius similis exornari solet, non foris adiuncta; sed ex vastis marmorum quadris, è quibus totum opus constat, sint simul exsculpta, & artificice manu ad amissim expolita, coagmentataque tam concinnè; ut inter quadrorum commissuras ne cultelli mucronem quis inserere possit, & ex vno Parisi montis saxo totus arcus excisus à longè videatur. Elogium, quod detractis æreis inauratis literis in arcus fronte supra apsidem extat, causam declarat, cur eo loci Traiano Aug. eiusdemque coniugi Plotinae Aug. & sorori Marciana iam tum inter Diuas relatæ in honorem exstructus fuerit. Nec ingratum fore studiosis autumo, id ipsum hîc subtexere exscriptum correctius, quam à quibusdam aliis scriptoribus publicatum fuit.

IMP. CAESARI. DIVI NERVAE. F. NERVAE.
 TRAIANO. OPTIMO. AVG. GERMANIC.
 DACICO. PONT. MAX. TR. POT. XVIII. IMP. IX.
 COS. VI. P. P. PROVIDENTISSIMO. PRINCIPI
 SENATVS. P. Q. R. QVOD. ACCESSVM
 ITALIAE. HOC. ET IAM ADDITO. EX. PECVNIA. SVA
 PORTV. TVTIOREM. NAVIGANTIBVS. REDDIDERIT.

In latere dextro.

PLOTINAE AVG.
 CONIUGI AVG.

In latere sinistro.

DEVAE MARCIANAE
 SORORI. AVG.

Perge

Perge ad arcem Anconitanam, & ad portas, ac propugnacula noua videnda, quibus aduersus piratarum Turcarum impetus ac insidias vrbs illa munita pridem fuit: primum Clementis VII. dein Paulli III. atque successorum Pontificum auspiciis, atque maximis impensis.

Non detractabis scandere *Cumerum* promontorium; *montem Anconitanum* appellat Plinius; & rebus ibi videndis horas aliquot impendere. Visita cathedrale Diui *Cynaei* fanum antiquum, marmoribus raris, atque structura sumptuosa per amplum, & eximium; in cuius templi sacrariis quamplurimæ Diuorum reliquiae, ac donaria preciosa, pietatis ergo conseruantur. Non procul inde in promontorio *Veneris adem* fuisse ex Iuuenalis poetæ citatis antè versibus palàm fit, cuius nullæ nunc visuntur reliquiae. Ex alto ibidem volupe fit contemplari spaciola maris æquora, vrbs atque portus curuaturam ac situm; per continentem Apennini iuga, cui promontorium hoc ita cohæret, vt nonnulli eum illic finiri memoriæ prodiderint. Ramum quidem Apennini esse, credi facilius potest, qui hinc ad Garganum per oram Hadriatici maris, atque inde in meridiem ad Leucopetram Bruttiorum promontorium perpetuis iugis in Epiroticū mare procurrat, ac veluti spina dorsi totius Italiæ cōtinentē roborat ac firmat. Monstrantur hinc vicinæ ciuitates, atque circumiacentia castella & oppida: sub promontorio ad littus Sirolum, nobili nunc etiam *vino* celebre, quod etiam à Plinio *Anconitanum* vocatur, & inter generosa numeratur. Inter Apennini montes Urbini & Auximi, aliorum oppidorum situs declarantur. *Cingulum T. Labieni* ad Musonis fluentia in colle positum; qui C. Cæsaris procos. legatus in Gallis, longo bello tantum sibi corraferat ex prædis diuitiarum, vt oppidum hoc priuata

privata impensa condiderit; cuius oppidi imaginem nummis argenteis expressam cum eius titulo non semel vidimus. Inuidiosas eius opes taxant Cicero & Valerius Max. Silius, & Dio Nicæus, aliique.

ÆDES LAVRETANA.

Hinc per xv. miliaria Lauretum vsque proficiscere, vbi inclytum religione *sanum Diuæ Mariæ Deiparæ virginis* visitur, peregrinatorum concursu ab vniuersis Christiani orbis regionibus cō confluentium mirificè frequentatum pietatis & votorum causa. Silva olim laurea in colle ad Musionis amnem inter Ricinetum & mare, à qua *Laureti* nomen: in eodemque colle, sunt qui opinentur, Cupram Tuscorum oppidum cum antiquissimo *Iunonis Cupræ* delubro fuisse. Nunc vicus, vel potius oppidulum, muro, fossis, & turribus cinctum, atque propulsatoriis armis instructum abundè, ne piratis, ac Turcis, impioque militi, vt antea, ad direptionem pateat: Vtique tuto, commodeque nunc habitetur, & aduenas hospites lautè mundeque in diuersoriis excipiat, & tractet.

Templum ipsum ex quadrato saxo, sumptu atque magnificentia sublime & per amplum est: in cuius medio sacrosanctum illud *Diuæ virginis* conclaue per summam religionem ab aduenis aditur, conclusum sacello marmoreo quadrato, sculpturis artificiosissimis extrinsecus elaborato; tam laxè tamen, vt nouum hoc opus veteres & venerandos illos sacri conclauis muros nusquam contingat. Atqui opinione prorsus receptum, & re ipsa constare tradunt; diuini numinis hoc fieri nutu, vt parietes illi, intra quos nata educataque fuit celorum regina semper virgo Maria, & intra quos, archangelo Gabriele nunciante,
ipsa